

A Római Klub és a Jelentés bírálata

A Római Klub, amelynek megbízásából a tudósok egy csoportja nemrég kidolgozta a gazdasági növekedés korlátairól szóló nevezetes jelentését (Meadows-jelentés), januárban Párizsban — ez alkalommal „francia iparvállalatok támogatásával“ — megtartotta a nagy vitákat kavart dokumentum közzététele utáni első ülését. Az RKP Központi Bizottságának havonta kétszer megjelenő elméleti és társadalmi-politikai szemléjében (ERA SOCIALISTA, 1973. 12.) Petru Pínzaru, a Ștefan Gheorghiu Akadémia előadótanára, Aurelio Peccei januárban elhangzott referátumát értékelve, ismerteti azokat az elemeket, amelyek a Klub magatartását a Meadows-jelentést ért bírálatok után jellemzik.

Peccei bizonyos mértékig elhatárolta a Klubot a Jelentéstől. Szerinte a Meadows-jelentés semmiképpen sem tekinthető a Római Klub „hitvallásának“, mégcsak nem is a Klub jelentése: csupán a Klub felszólítására készült. „Anélkül, hogy a legcsekélyebb mértékben csökkenne megbecsülésük a Jelentés realizmusát és figyelmeztetési sürgőségét illetően, a Klub tagjai belájták, hogy ez a dokumentum csupán kezdet, és szükségesnek vélik újlag hangoztatni fokozott érdeklődésüket a probléma még átfogóbb aspektusai iránt.“

Pínzaru véleménye szerint Peccei a Jelentés bírálaiból inkább csak a technikai vonatkozásokra összpontosított, holott a sajtóviták során elhangzott megjegyzések a következő — nem technikai jellegű, hanem a lényegét érintő — kérdésekre utaltak: a fenyegető exponenciális növekedésre vonatkozó alaptézis, amely — úgymond — szükségessé tenné a növekedés leállítását és stabilizálását, nem érvényes hosszú történelmi korszakokra vonatkoztatva; a Jelentés megrendelői és kidolgozói a gazdasági növekedés kérdéseit a fejlett tőkés országok kapitalistái és technokratái érdekeinek és aggályainak szellemében ítélik meg; a Jelentés az erőforrásokat illetően korlátolt számú változóval és csupán hozzávetőlegesen felbecsült adatokkal számol, s ez az eljárás eltorzítja az eredményeket és az elemzés leglényegesebb következtetéseit; a „korlátolt növekedés“ meghirdetésének alapjául szolgáló modell megalkotói figyelmen kívül hagyták a társadalmi-gazdasági rendszerek történelmileg kialakult minőségi különbségeit, valamint a fejlődés érték-kritériumait.

Mint hogy maga a Római Klub is belátta egy alternatív, a kevésbé fejlett országok szempontjait alaposabban mérlegelő jelentés kidolgozásának a szükségességét, nem meggyőző Pecceinek az a megállapítása, amely szerint a Klub tagjai „nem a gazdag, erősen iparosodott országok javára kezdeményeztek egyoldalú kutatásokat, hanem a nemzetközi helyzet, az emberi létfeltételek összessége foglalkoztatja őket“. Az elmaradt területek szempontjait alaposabban értékelő alternatív jelentés azért is fontos, mert az óriási különbségek a fejlett és az elmaradt területek között nem csökkennek, hanem éppen ellenkezőleg, növekednek. A leleményes statisztikusok újabb számítási trükkkel érzékeltetik a szakadék szédítő mélységét: az Egyesült Államokban született gyermek ötszázszor több anyagi erőforrásra számíthat szükségletei kielégítésére, mint Afrika vagy India szegényebb térségeiben világra jött társa.

Az új területi szempontokat most már alaposabban értékelő modellek sem tökéletesek, még mindig annak tanúságai, hogy legfőbb rendeltetésük az imperialista monopóliumok számára lehetővé tenni a különféle érdeklőkönként fenyegető gazdasági-társadalmi válságok idejében való felismerését. Peccei referátumában

megemlít néhány új modell-típust; az egyik, amelynek sokatmondó elnevezése *Túl-élési terv*, a Föld következő hét területét különbözteti meg: 1. piacgazdaságú ipari országok; 2. iparosodott szocialista országok; 3. Kína, Mongólia és a Koreai Népköztársaság; 4. Azsia, Afrika többi része; 5. a Közel-Kelet kőolajtermelő országai, 6. Afrika többi része; 7. Latin-Amerika.

Peceei fejtegetéseiből — bírálói szerint — hiányoznak a történetiség elemei és a konkrétságra törekvés jegyei. A Klub megbízottai már eddig is önkényesen válogattak az adatok, a tények rengetegében, mit sem törődve például a fegyverkezési kiadásokkal, pedig ez a pontosan mérhető elemek egyike, s ugyanakkor nagyobb és közelebbi veszély mutatója, mint például a környezetszennyeződés vagy a népességrobbanás.

Pinzaru nem marad adós az e kérdésekben kialakult sajátos hazai szempontok vázolásával sem: „Ami minket illet, világos, hogy a gazdasági növekedésről, a tudományos-műszaki forradalom vívmányainak társadalmi-emberi hasznosításáról, a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom felépítéséről vallott felfogásunk perspektívájában közelítjük meg és tanulmányozzuk a fejlesztés problémáit. Ez a megközelítési mód már csak azért is fontos, mert — miként az RKP 1972. júliusi Országos Konferenciáján hangsúlyozták — Románia, miután felszámolta a gyengén fejlett ország állapotot, a társadalmi rendszer szempontjából a leghaladottabb országok sorába lépett, de gazdasági vonatkozásban továbbra is a fejlődő államok közé tartozik.“

F.L.

A HAZAI NÉMET LÍRA ELSŐ ÖSSZEFOGLALÓ FÖLMERÉSE (Neue Literatur, 1973. 3.)

Nem könnyű feladatra vállalkozott Peter Motzan fiatal hazai német kritikus. a kolozsvári egyetem német irodalom tanszékének tanársegéde, amikor a felszabadulás utáni romániai német líra fejlődésének felmérését tűzte ki célul. A tanulmány első részében e költészet (mint az itteni német nyelvű irodalom vezető műfaja) főbb jellemzőit veszi számba a szerző. míg a második részben az 1945 utáni lírai fejlődésének főbb korszakait határozza meg.

Hasonló természetű munkák hiánya miatt rendkívül nehéz volt egységbe foglalni a hazai német líra leglényegesebb jellemzőit.

A korszakolást számtalan (nem csupán irodalmi) tényező figyelembevételével, igen körültekintően végzi el a szerző.

Az első korszak szerinte (ezt a „megörzök“ korszakának nevezi) 1948-tól 1956-ig, az első írókongresszusig tart. Az ekor keletkezett versek szerzőit akár ki is lehetne egymással cserélni. Verseik inkább kötött szótagszámmal és rimes sorokban megírt beszámolóik, mint lírai alkotások. Motzan igen helyesen állapítja meg, hogy e korszak egyértelmű elutasítása értelmetlen volna, hisz szociológiai tényezők hívták életre e verstermést az újrakezds elkerülhetetlen ismertető jegeivel.

A következő korszakot 1956—1965 közé helyezi Motzan. Ez még mindig jelszó-költészet, de már egyre színesedik, bár az európai modernség hatása még nem ért el ide. A korszak vége felé a minden külső impulzustól mentes, igazi önkifejezés lett jellemző. De míg a kortárs román líra olyan elődökre támaszkodhatott utkeresése közben, mint Lucian Blaga vagy Ion Barbu, addig a hazai német költők példakép nélkül próbáltak továbblépni. Ezért rendkívül sok irányban indult el újra a fejlődés.

A harmadik korszak 1965—1972 közé esik. Bertolt Brecht és Paul Celan hatása érződik az új termésen. A ma harmincéves költők korszaka ez, akik igen hevesen reagálnak mindenre, ami társadalmilag elavult. Építő szándékú elégetlenség, mindenfajta sematizmus könnyörtelen elvetése jellemzi Frieder Schuller, Anemone Latzina, Franz Hodjak, Gerhard Eike, Rolf Marmont, Bernd Kolf verseit.

Utánuk következik az igen tehetséges fiatal bñnsági költők csoportja, melynek tagjai tavaly jelentkeztek először egy antológiában. Legtehetségesebbjük, az 1952-ben született Richard Wagner így foglalja össze a mindenikükre (de az idősebbekre is) érvényes ars poeticát: „Írok amíg és mert mások / szántanak tömbházakat építenek / többlettermelést érnek el // írok amíg és mert mások / városokat rombolnak földeket égetnek föl / jövőt építenek // írok amíg és mert /